

Uchwała Rady Młodych Naukowców nr V/6
z dnia 29 marca 2016 r.

w sprawie stanowiska RMN na temat habilitacji

§ 1

Działając na podstawie § 3 ust. 2 zarządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 sierpnia 2015 r. w sprawie powołania Rady Młodych Naukowców, Rada Młodych Naukowców niniejszym przedstawia swoje stanowisko na temat habilitacji.

- 1. Docelowe zniesienie stopnia doktora habilitowanego.** RMN jest zdania, iż jedynym obowiązującym w Polsce stopniem naukowym powinien być stopień doktora. Zarówno stopień doktora habilitowanego jak i tytuł profesora powinny docelowo zostać zniesione. Jednakże zdajemy sobie sprawę, że zmiany te nie są możliwe bez diametralnej reformy obecnego systemu i kultury zatrudniania oraz bez rzetelnej oceny okresowej pracowników w jednostkach naukowych. W związku z tym RMN uważa, że obecnie habilitacja powinna zostać utrzymana, jako że stanowi – a przynajmniej powinna stanowić – barierę, przez którą przechodzą jedynie ambitni i naukowo samodzielni badacze, którzy udowodnili że potrafią uprawiać naukę na wysokim poziomie. Ostatnie nowelizacje ustawy o stopniach i tytułach naukowych sprawiły, że procedura habilitacji stała się bardziej transparentna, co w ocenie RMN jest zmianą zdecydowanie pozytywną.
- 2. Zniesienie obowiązku habilitacji.** Inną, znaczącą zmianą było wprowadzenie obowiązku habilitacji w ciągu ośmiu lat od momentu zatrudnienia na stanowisku adiunkta. RMN podziela intencję ustawodawcy, czyli – z jednej strony – selekcję pracowników, którzy w ciągu ośmiu lat nie byli w stanie zrobić znaczącego postępu naukowego i wykazać się naukową samodzielnością, a – z drugiej strony – umożliwić młodym naukowcom szybki awans naukowy. Jednakże tak sformułowany obowiązek habilitacji przyczynił się do obniżenia jej wartości, prestiżu, a być może także i poziomu. Obecnie, gdy od przyznania stopnia doktora habilitowanego zależy m.in. utrzymanie zatrudnienia przez habilitanta, zarówno komisje habilitacyjne, jak i rady jednostek naukowych mają świadomość, że od ich decyzji zależy znacznie więcej niż tylko awans. Zdaniem RMN może to skutkować zbyt łagodnymi, tzw. grzecznościowymi recenzjami oraz niemerytorycznymi decyzjami rad jednostek naukowych. To prowadzi z kolei do zaburzenia struktury zatrudnienia w jednostkach naukowych, przejawiającego się jako nadreprezentacja osób ze stopniem doktora habilitowanego. Stopień doktora habilitowanego nie powinien być więc warunkiem utrzymania zatrudnienia pracownika na-

ukowego. Decyzja o tym, kto powinien być zatrudniony, winna leżeć wyłącznie w gestii kierownictwa jednostki naukowej, przy czym kierownicy powinni być regularnie rozliczani z efektów pracy zarządzanych przez nich jednostek naukowych. Stopień doktora habilitowanego daje znaczące uprawnienia – przede wszystkim możliwość promowania doktorantów, zatrudnienie na czas nieokreślony oraz współdecydowanie o jednostce naukowej poprzez czynne członkostwo w jej radzie. Otrzymanie stopnia doktora habilitowanego powinno wiązać się także ze znaczącym wzrostem minimalnej stawki wynagrodzenia podstawowego (np. o 25% względem stawki dla adiunkta ze stopniem doktora i starszego wykładowcy), co powinno być dodatkową zachętą do rozwoju pracownika. Dlatego też postulujemy zniesienie obowiązku habilitacji i pozostawienie wyboru pracownikom jednostek, czy chcą oni rozwijać swoją karierę w kierunku profesury i kształcenia kolejnych pokoleń naukowców.

3. **Centralne finansowanie postępowania habilitacyjnego.** Obecnie nie w pełni jest uregulowana kwestia, na kim spoczywa odpowiedzialność za opłacenie kosztów postępowania habilitacyjnego. Zazwyczaj postępowania opłacane są z budżetu jednostki naukowej, z której pochodzi habilitant. Sprawia to jednak, iż niewielki odsetek habilitantów decyduje się na wskazanie innej niż swoja jednostki naukowej jako tej, która ma przeprowadzić postępowanie. Problematyczne jest również obciążenie finansowe jednostki, która jako druga została wskazana przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów Naukowych do przeprowadzenia postępowania, odrzuconego przez jednostkę wskazaną przez habilitanta. Rozwiązaniem tych problemów byłaby zmiana sposobu finansowania przewodów habilitacyjnych. RMN proponuje, aby postępowania habilitacyjne opłacane były przez MNiSW za pośrednictwem CK, która zarządzałaby tymi środkami. Każda osoba posiadająca stopień doktora mogłaby złożyć wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego, jednak w przypadku odmowy przyznania stopnia doktora habilitowanego, obowiązywałaby habilitanta trzyletnia karencja połączona z obowiązkiem znacznego powiększenia dorobku naukowego habilitanta.
4. **Ponowne wnioskowanie o wszczęcie postępowania.** W przypadku ponownego wnioskowania o wszczęcie postępowania, habilitant uiszczalby 10% kosztów postępowania, a koszty każdego kolejnego postępowania musiałyby być pokryte w całości przez habilitanta. Jednostka naukowa, która przeprowadza postępowanie otrzymywałaby od CK środki w ramach kosztów pośrednich w wysokości 10%.
5. **Ograniczenie jednostek uprawnionych do nadawania stopnia doktora habilitowanego w ramach danej dziedziny do posiadających kategorię A i A+.** Ponieważ jednostki skategoryzowane jako A i A+ reprezentują wyższy poziom naukowy od jednostek z kategorii B i C, RMN uważa, iż ograniczenie jednostek, które mogą nadawać stopień doktora habilitowanego,

wpływie pozytywnie na poziom habilitacji w naszym kraju. Rozwiązanie to pociąga za sobą konieczność wyłączenia parametrów oceny w *Kompleksowej kategoryzacji jednostek naukowych* uprawnień do nadawania stopni oraz liczby nadanych stopni i tytułów naukowych, co RMN również popiera.

6. **Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie naukowej.** Obecnie stopień doktora habilitowanego nadawany jest w dyscyplinie naukowej. Zdaniem RMN tak wysoki stopień szczegółowości nie jest konieczny i prowadzi do nadmiernego formalizmu oraz nie sprzyja badaniom interdyscyplinarnym. Jednocześnie w związku z tym pojawiają się problemy związane z ciągle powstającymi nowymi dyscyplinami. Ponadto, przy ograniczeniu jednostek mogących nadawać stopień doktora habilitowanego do jednostek A i A+, przyznawanie uprawnień na poziomie dyscyplin mogłoby doprowadzić do sytuacji, iż otrzymanie stopnia byłoby niemożliwe, ponieważ jednostki posiadające uprawnienia do nadawania stopni w określonych dyscyplinach mogłyby nie posiadać kategorii A. Dlatego też RMN postuluje, aby stopień doktora habilitowanego nadawany był w dziedzinie, a nie – jak do tej pory – w dyscyplinie naukowej. Przejście z poziomu dyscyplin na dziedziny wymagałoby podniesienia wymogów ilościowych (liczba pracowników ze stopniem dr hab. i tytułem naukowym) stawianych jednostkom starającym się o uprawnienia.
7. **Podniesienie wymagań do uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego.** Poza ograniczeniem jednostek mogących nadawać stopień do jednostek z kategorii A i A+, RMN postuluje także podniesienie wymaganej liczby samodzielnych pracowników naukowych reprezentujących daną dziedzinę naukową, koniecznej do uzyskania uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Obecne kryteria zostały ustalone w czasach, gdy liczba samodzielnych pracowników naukowych była istotnie niższa. Dlatego też zaostrzenie wymagań pozwoli na zachowanie odpowiedniego poziomu nadawanych stopni.
8. **Nowy skład komisji i tryb głosowania.** Obecnie w skład komisji habilitacyjnej wchodzi siedem osób: przewodniczący, trzech recenzentów, dwóch członków i sekretarz. Jednostka przeprowadzająca postępowanie proponuje: recenzenta, członka i sekretarza. Pozostały skład komisji wyznaczany jest przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów Naukowych, przy czym przewodniczącym jest najczęściej członek CK. Z praktyki wiadomo, iż stopień zaznajomienia się z osiągnięciem i dorobkiem habilitanta przez członków komisji jest zazwyczaj powierzchowny w stosunku do recenzentów. Jednakże wszyscy członkowie komisji dysponują głosami o tej samej wadze. W związku z tym, zdaniem RMN, projakościowym rozwiązaniem byłaby rezygnacja z członków komisji i przeznaczenie środków finansowych na opłacenie większej liczby recenzentów. Ponadto, liczba osób proponowanych przez jednostkę przeprowadzającą postępowanie powinna być zredukowana. RMN uważa, że zwiększy to

obiektywizm postępowania. Aby wynik głosowania był jak najbardziej miarodajny, głosowanie powinno być ważne tylko w przypadku, gdy głosuje cała komisja i zrezygnuje się z możliwości oddania głosu wstrzymującego. Postulujemy więc, aby w skład komisji wchodził przewodniczący (wskazywany przez CK), pięciu recenzentów (wszyscy wybierani przez CK) oraz sekretarz (wskazywany przez jednostkę przeprowadzającą postępowanie), a głosowanie było ważne tylko w przypadku oddania łącznie siedmiu głosów (przy czym osoby wchodzące w skład komisji mogą głosować tylko za lub przeciw).

9. **Nowa definicja osiągnięcia habilitacyjnego.** Obecnie osiągnięcie habilitacyjne definiowane jest jako *dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie*. Zdaniem RMN wymóg powiązania tematycznego w żaden sposób nie gwarantuje jakości prac wchodzących w jego skład ani tego, że cykl powstał przy znacznym wkładzie habilitanta. Ponadto wymóg powiązania tematycznego może niepotrzebnie ograniczać badacza do jednego, nieraz wąskiego, tematu badań, co utrudnia podążanie za szybko zmieniającymi się trendami naukowymi w niektórych dziedzinach i nie jest rozwiązaniem projakościowym – nauka rozwija się najlepiej, gdy nie jest skrupowana. Co więcej, zdefiniowanie *powiązania tematycznego* jest subiektywne i cykl publikacji, który w ocenie habilitanta jest powiązany tematycznie, może taki nie być w opinii recenzenta. Jako że celem habilitacji jest wykazanie, iż naukowiec jest w stanie samodzielnie prowadzić badania, które istotnie przyczyniają się do rozwoju danej dziedziny naukowej, RMN postuluje nową definicję osiągnięcia naukowego jako *dzieła opublikowanego w całości lub w zasadniczej części, albo jako zbioru publikacji, w których powstanie habilitant miał wkład wyłączny lub wiodący, oraz które stanowi istotny wkład w rozwój danej dziedziny naukowej*.
10. **Zrezygnowanie z obowiązku podawania wskaźników bibliometrycznych.** Obecnie przepisy wymagają od habilitanta podania różnych wskaźników bibliometrycznych według ściśle określonej bazy danych, niezależnie od dziedziny, jaką reprezentuje habilitant. Z uwagi na fakt, iż wskaźniki bibliometryczne uważane są za istotne tylko w niektórych dyscyplinach, a dziedziny różnią się także pod względem preferencji baz danych, RMN uważa że przepisy nie powinny nakładać obowiązku podawania wskaźników. Decyzja o tym czy i jakie wskaźniki zostaną podane powinna należeć do habilitanta, a recenzenci mogą sprawdzić lub zweryfikować wskaźniki uznawane za istotne w ich dziedzinach, a CK mogłaby sugerować, z których baz mogą korzystać habilitanci i recenzenci.
11. **Dokumentacja w języku angielskim.** Obecnie habilitant musi przygotować autoreferat oraz wykaz dorobku zarówno w języku polskim jak i angielskim. Zdaniem RMN przygotowywanie dokumentacji w dwóch językach jest zbyteczne, czasochłonne i w żaden sposób nie wpływa na poziom postępowań habilitacyjnych w naszym kraju. Dlatego też RMN postuluje, aby

wszystkie wymagane dokumenty składane przez habilitanta, z wyjątkiem wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego i odpisu dyplomu doktorskiego, były składane wyłącznie w języku angielskim. Do dokumentów, które sporządzane są wyłącznie w języku angielskim, powinny więc należeć: autoreferat, wykaz dorobku naukowego, oraz oświadczenia współautorów o ich indywidualnym wkładzie w publikacje. Rozwiązanie to odciążałoby habilitantów w procesie wnioskowania o stopień doktora habilitowanego a równocześnie zapewniłoby możliwość powoływania recenzentów zagranicznych. Podobnie, sporządzanie recenzji w języku angielskim (obecnie są one tylko po polsku), przyczyniłoby się do zwiększenia transparentności i przez to także do podniesienia poziomu habilitacji.

12. **Możliwość zgłoszenia potencjalnego konfliktu interesów.** Ponieważ proponujemy, aby wszyscy recenzenci wybierani byli przez CK, korzystną byłaby możliwość podania przez habilitanta recenzentów, którzy według habilitanta mogą być nieobiektywni w ocenie jego dorobku. Habilitant musiałby uzasadnić swój wybór, a CK miałaby pełną swobodę w uwzględnieniu lub nie zastrzeżeń habilitanta. Aby uniknąć konfliktów interesów, lista zaproponowana przez habilitanta powinna być tajna, tylko do wiadomości CK.
13. **Możliwość odpowiedzi habilitanta na recenzje.** Obecnie habilitant nie ma możliwości ustosunkowania się do recenzji. W związku z tym, iż zdarzają się recenzje o niskiej jakości, RMN uważa, że habilitant powinien mieć możliwość jednorazowej odpowiedzi na recenzje. Odpowiedzi na recenzje powinny być wzięte pod uwagę przez komisję oraz radę jednostki podczas głosowań.
14. **Sprzeciw dla przywrócenia kolokwium habilitacyjnego.** RMN zdecydowanie podkreśla, że rezygnacja z kolokwium habilitacyjnego była jedną z najbardziej pozytywnych zmian w ostatniej nowelizacji ustawy o stopniach i tytule naukowym. Dzięki temu ocena, zarówno osiągnięcia, jak i dorobku naukowego habilitanta, jest oparta wyłącznie na dokumentach, co przyczynia się do transparentności i obiektywności postępowań habilitacyjnych. W przeciwieństwie do takiej procedury, zdaniem RMN, ocena przebiegu kolokwium habilitacyjnego jest podatna na czynniki pozamerytoryczne. Zdaniem RMN na realne podniesienie poziomu będą miały wpływ propozycje zaprezentowane powyżej, w szczególności zwiększenie liczby recenzentów oraz ograniczenie jednostek z uprawnieniami do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Natomiast przywrócenie kolokwium nie podniesie jakości postępowań habilitacyjnych.
15. **Modernizacja strony internetowej CK.** Obecnie na witrynie CK można znaleźć skany wniosków, autoreferatów i recenzji. Jednakże brak jest możliwości wyszukiwania nazwisk habilitantów, przewodniczących, recenzentów, członków i sekretarzy w poszczególnych postę-

powaniach. Aby zwiększyć transparentność oraz umożliwić analizę tego, jak często wybierani są poszczególni recenzenci, strona CK powinna być zmodernizowana. Ponadto CK nie zamieszcza na swojej stronie wykazów dorobku czy oświadczeń współautorskich. Zdaniem RMN dostępna powinna być pełna dokumentacja dla każdego postępowania habilitacyjnego, a treść zamieszczonych dokumentów – w pełni dostępna dla algorytmów wyszukiwających zadane frazy.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Młodych Naukowców

dr Emanuel Kulczycki